

ANMELDELSE AF: SPRÅKINRIKTAD UNDERVISNING

SARA HANNIBAL, LEKTOR VED UCC, LÆRERUDDANNELSEN ZAHLE

Maaïke Hajer og Theun Meestringa:
Språkinriktad undervisning

2. oplag, 2014. Hallgren og Fallgren

Maaïke Hajer og Theun Meestringas bog *Språkinriktad undervisning* udkom første gang i 2010. Den handler om, hvordan faglærere kan udvikle en sammenhængende didaktik i forhold til både fag og sprog, og den henvender sig primært til udskolings- og gymnasielærere, der har flersprogede elever i klassen. Hvorvidt den er slået an i folkeskolen og gymnasiet her til lands, ved jeg ikke. Men det burde den måske være i en tid, hvor et bekymrende antal afgangselever med flersproget baggrund ikke består folkeskolens afgangseksamen i dansk eller matematik (dr.dk 4/5-2015), og nu hvor der med Forenklede Fælles Mål fra 2014 er blevet indført det tværgående tema *sproglig udvikling*, der sætter fokus på de sproglige krav og mål i fagrækken i folkeskolen. Dette betyder i praksis, at lærere i fagundervisning fremover er forpligtede til at arbejde med sproget som et medie til at opnå faglig viden og faglige færdigheder – til gavn for alle børn. Bogens tematik kunne derfor ikke være mere aktuel, og den henvender sig således til alle undervisere, der er optagede af, hvordan både etsprogede og flersprogede elevers literacy udvikles i en sprogintegreret undervisning i fagene. Bogen er udkommet i 2. oplag i 2014 på hollandsk og svensk.

For Maaïke Hajers og Theun Meestringas er sprogintegreret undervisning en undervisning, hvor videns- og færdighedsmål og de sprogfærdigheder, det kræver for at nå disse mål, er klare og eksplicitte for eleverne.

I 2. oplag af *Språkinriktad undervisning* (med forord af professor i tosprogethed ved Stockholms Universitet Inger Lindberg) i 2014 har man valgt at samle op på de erfaringer, lærere i Holland har gjort sig med bogens didaktik og systematik. I kølvandet på disse erfaringer har man valgt at tydeliggøre det teoretiske afsæt hos den canadiske sprogforsker Jim Cummins (1984) og hans antagelser om, at eleven i skolen skal lære at beherske skolens akademiske sprogbrug – også kaldet "skolesprog" – ofte på et abstrakt niveau, for både at få og bearbejde ny viden og nye kundskaber. Bogen hviler også på den australske sprogforsker Pauline Gibbons' tanker om stilladsering af elevens vej fra det talte sprog (Gibbons, 2013). Især Cummins' model, som kan ses nedenfor, har en særlig plads i bogen som et bud på planlægningsværktøj til undervisning. Den illustrerer de gradforskelle, der er mellem hverdagssprogets kommunikative sprogfærdigheder og skolesprogets akademiske sprogfærdigheder, og som (fag) læreren bør tænke ind i sin undervisning, se nedenfor.

Jim Cummins' figur illustrerer gradforskellene mellem hverdagsprog og skolesprog. Figuren er rentegnet til denne anmeldelse i *Viden om Literacy*. Kilde, *Språkinriktad undervisning, Model 2.2, side 35*

Hvad er sproginTEGRERET undervisning?

For Maaik Hajers og Theun Meestringas er sproginTEGRERET undervisning en undervisning, hvor videns- og færdighedsmål og de sprogfærdigheder, det kræver for at nå disse mål, er klare og eksplicitte for eleverne. Således bliver undervisning i Hajer og Meestringas fortolkning forankret i "en kontekstrig undervisning med sproglig støtte og megen interaktion, som har til hensigt at udvikle sproget som et væsentligt aspekt af fagenes mål" (min oversættelse).

Lærere, der tilstræber at undervise sproginTEGRERET, bør stille høje krav til elevernes læring. Samtidig skal lærerne stilladsere og støtte denne læring ved fx at stille åbne spørgsmål, tilbyde både visuel og taktil støtte i form af flere forskellige modaliteter (billeder, grafer, figurer), lade eleverne skrive i forskellige genrer om de nye begreber, som de lærer i fagene, og bruge mange forskellige slags læremidler.

SproginTEGRERET undervisning bygger på den antagelse, at den sproglige interaktion spiller den vigtigste rolle i læring i alle fag. Og fordi skolens sprog er svært for en del etsprogede elever og tager længere tid at lære for de elever, der samtidig også er i gang med at tilegne sig hverdags sproget på deres 2., 3., 4. eller måske 5. sprog, må skolen give de bedste muligheder

for at lære dem hvilke sproglige registre og genrer, der er nødvendige at beherske for at kunne få det fulde udbytte af undervisningen.

”En sprogpolicy er fundamentet for en skoles retningslinjer for sprogundervisning, sprogets rolle i undervisningen og lærernes samarbejde omkring elevernes sprog- og kundskabsudvikling.

Et eksempel på forholdet mellem hverdagsprog og skolesprog kunne være forskellen på sætningerne "Mor, giv mig den der skruenøgle, så jeg kan hæve min sadde!" og "For at justere højden på cyklens sæde må man vride møtrikken på højre underside af saddelpinden nogle gange til venstre med en dertil passende hulnøgle, hvorefter højden kan justeres efter behag" (Hajer og Meestringa, 2014, s. 31). I hvilken kontekst og hvordan den sidste sætning er passende, kræver gode sproglige og fagspecifikke læringsstrategier, som vi også kender til fra den australske genrepædagogik. Dette foldes ud i bogens kapitel 6, der kommer med bud på, hvilke sproglige udfordringer og mål de forskellige fag i fagrækken måtte have.

Bogens teoretiske fundament er som tidligere nævnt nordamerikansk og australsk forskning, også kendt som *Content-based Approach*. Den hævder også, at den er tydeligt inspireret af det, som i Europa kaldes *Content and Language Integrated Learning*, hvor undervisningen kendes som *Sheltered Content*, hvor man tilstræber et læringsmiljø, der gør eleverne trygge nok til sammen i klasserummet at forsøge at overvinde sproglige vanskeligheder.

Bogens didaktik

Maaik Hajer og Theun Meestringas bud på en didaktik til sproginTEGRERET undervisning bygger på, at alle skoler bør have en *sprogpolicy*. En sprogpolicy er fundamentet for en skoles retningslinjer for sprogundervisning, sprogets rolle i undervisningen og lærernes samarbejde omkring elevernes sprog- og kundskabsudvikling.

En sprogpolicy bør stille høje krav til lærernes samarbejde om at støtte eleverne i at tilegne sig skolesproget. De enkelte teams skal blive dygtige til at tage højde for de enkelte elevers samlede sproglige ressourcer og flersproglige erfaringer sådan, at både modersmåls lærere, andetsproglærere og faglærere kan

tilrettelægge undervisningen, så den tilgodeser et helhedsblik på barnets sproglige fremskridt. Præmissen for en sådan sprogpolicy er, at skolen skal udvikle elevernes kundskaber i akademisk sprog, fordi mange ikke møder det i deres hverdag uden for skolens fire vægge.

Motivation for den enkelte elev skabes således gennem lærernes forståelse og anerkendelse af hans eller hendes eksisterende sproglige og faglige viden. Lærerne skal samtidig skabe rum for, at eleverne indbyrdes og i klassen har metasamtaler om egne sproglige udfordringer og sproglige strategier i fagene, ligesom løbende sproglig evaluering er et vigtigt redskab til sproglig udvikling.

Observationsschema för språkinriktad undervisning	
Indledning	Kommentar
Explicita mål används	
Målen (ämne, språk, tillvägagångssätt) med lektionen/lektionerna är tydliga och explicita för både elev och lärare. De centrala begreppen i undervisningen är angivna.	
Elevernas förförståelse stöttas	
Den befintliga förståelsen är tydligt klarlagd och den nya kundskapen fogas till denna.	
Analystfrågor ställs	
Eleverna får eller formulerar själva analysfrågor till temat/projektet.	
Interaktion mellan eleverna stimuleras	
Eleverna får möjlighet att diskutera temat med verandra.	
Explicita arbetssätt tillämpas	
Med hjälp av språklig stöttning blir läromedlens och uppgifternas centrala begrepp tillgängliga för alla elever.	

I bogen gives der en del eksempler på skemaer til både (selv)observation og evaluering af både elevernes sprogudvikling og lærernes arbejde med denne, fx. dette skema. Skemaet er rentegnet til denne anmeldelse i Viden om Literacy. Kilde: Språkinriktad undervisning side 71.

Der gives i bogen en del eksempler på skemaer til både (selv)observation og evaluering af både elevernes sprogudvikling og lærernes arbejde med denne

For en faglærer i en dansk kontekst flyder bogen frit med inspiration til en sprogbaseret undervisning, og er man udstyret med en god portion interesse for dette, burde bogen ligge i enhver faglærers taske.

Bogen betegner sig som en håndbog snarere end som en fagbog. Den kan således ikke bruges som en teoretisk indføring i hverken Cummins' eller Gibbons' forskning, men den giver til gengæld en række didaktiske forslag og metodiske anvisninger til sprogintegreret undervisning, fx hvordan man i fagene kan arbejde med forforståelse, læseforståelsesstrategier, nøgleord og -begreber og forskellige ordkort – hele tiden forankret i relevante kontekster og med sprogtilegnelsen for øje. I alle aktiviteterne er, som tidligere nævnt, indtænkt et evalueringsaspekt.

Bogens kapitel 5 er afsat til diskussion af og idéer til, hvordan man kan vurdere elevernes læring i forhold til kravene til afgangsprøven. De centrale prøvebestemmelser spiller i Sverige sammen med lærerens eget "betyg" om, hvor langt eleven er nået. Dette skal sikre, at skolen giver en ligeværdig afgangsbetømmelse af alle børn, uanset sproglig baggrund.

Der diskuteres faldgruber, muligheder og idéer til, hvordan dette kan gøres i de forskellige fag. Her bliver bogen måske lidt for "svensk" og i mindre grad sammenlignelig med en dansk målestok, idet man i Sverige har arbejdet med sproglige mål i fagene i længere tid end herhjemme. Dette er *Språkinriktad undervisnings* styrke: det skinner igennem, at meget af didaktikken er velafprøvet og velreflekteret. For en faglærer i en dansk kontekst flyder bogen frit med inspiration til en sprogbaseret undervisning, og er man udstyret med en god portion interesse for dette, burde bogen ligge i enhver faglærers taske. Har man imidlertid ingen tidligere erfaringer med at tænke sproglige mål ind i sin fagundervisning, kan man starte med at læse bogen som et sprudlende indlæg i diskursen om at udligne social ulighed gennem at give alle børn adgang til skolens sprog i alle fag.

Litteratur

Cummins, J., 2003. BICP and CALP. Origins and rationale for the distinction. I: Paulston C. B. og Tucker

G. R. (red.), *Sociolinguistics. The essential readings*. Oxford: Blackwell.

Gibbons, P., 2006. *Bridging Discourses in the ESL Classroom*. London: Continuum.

Gibbons, P., 2013. *Stärk språket stärk lärendet*. Stockholm: Hallgren og Fallgren.

<https://www.dr.dk/nyheder/indland/naesten-hvertredje-indvandrerdreng-bestaar-ikke-folkeskolens-afgangseksamen>